

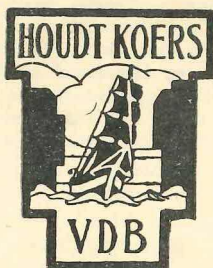
Vrijzinnig-Democratische Bond

Opgericht 17 Maart 1901

BEGINSELVERKLARING

EN

WERKPROGRAM

BROCHURENHANDEL VRIJZ. DEM. BOND

Ant. Heinsiusstraat 87

'S-GRAVENHAGE

1933.

BEGINSELVERKLARING

EN

WERKPROGRAM

vastgesteld ter Algemeene Vergadering te Groningen op 18 en 19 December 1920, laatstelijk gewijzigd ter Algemeene Vergadering te Haarlem op 20 November 1932.

BEGINSELVERKLARING

De Vrijzinnig-Democratische Bond stelt zich ten doel een georganiseerd optreden te bevorderen van alle vereenigingen en personen, die de volgende beginselen onderschrijven.

I. Regeermacht en wetgeving behooren te steunen op de vrije, georganiseerde wilsuiting van alle meerderjarige Nederlanders.

Ter bereiking van dit doel moet de staatkundige opvoeding des volks worden bevorderd en is de grootst mogelijke openbaarheid van alle regeeringsbeleid, alsmede een onbeperkte verantwoordelijkheid van de overheid tegenover de vertegenwoordigende lichamen geboden.

II. 1. Wetgeving en regeeringsbeleid moeten er op gericht zijn de maatschappelijke ontwikkelingsvoorwaarden voor allen gelijk te maken.

2. Om de vrije werkzaamheid in de voortbrenging en het voortbrengend vermogen van het volk te bevorderen, moet aan ieder de vrucht van eigen inspanning zijn verzekerd. Daarom kan erkenning van het persoonlijk eigendomsrecht in de maatschappelijke orde niet worden gemist. De wetgever behoort echter den omvang van dit recht aan te passen bij de maatschappelijke ontwikkeling.

De overheid heeft in het bedrijfsleven een leidende taak te vervullen, regelend in te grijpen en zoo noodig den privaten ondernemingsvorm ter zijde te stellen, waar de werking van het vrije bedrijf het algemeen belang schaadt, of een rechtvaardige verdeling van het arbeidsproduct het vordert.

3. Allen, die in het bedrijfsleven werkzaam zijn, behooren belang te hebben bij de uitkomsten van het bedrijf en medezeggenschap in de regeling der arbeidsvoorwaarden en in de organisatie van het bedrijf.

De overheid behoort door krachtige sociale maatregelen het stoffelijk en zedelijk welzijn van allen, die aan de voortbrenging deelnemen, te bevorderen.

III. Het geestelijk leven van het volk verdient de belangstelling en den steun der overheid.

WERKPROGRAM.

Krachtens de in zijn beginselverklaring neergelegde algemeene beginselen vordert de Vrijzinnig-Democratische Bond:

§ 1. Hoofdlijnen der Staatsinrichting.

1. Beperking van het erfelijk koningschap tot Koningin Wilhelmina en hare nakomelingen, mits Nederlanders; bij gebreke van deze beslissing over den regeeringsvorm door een volksstemming.

2. Kabinetvorming en opstelling van het regeeringsprogramma door parlementaire groepen, tezamen een meerderheid der volksvertegenwoordiging uitmakende.

3. Afschaffing van het advies van den Raad van State over ontwerpen van wet.

4. Grondwettelijke gelijkstelling van mannen en vrouwen.

5. Samenstelling der volksvertegenwoordiging volgens het één-kamerstelsel en volgens algemeen kiesrecht van alle meerderjarige mannen en vrouwen op den grondslag van evenredige vertegenwoordiging.

6. Facultatief volksreferendum.

7. Mogelijkheid om onderwerpen van hoofdzakelijk technischen aard ter wettelijke regeling op te dragen aan bijzondere door de volksvertegenwoordiging aan te wijzen colleges met recht van veto van de volksvertegenwoordiging.

8. Mogelijkheid van instelling van andere publiekrechtelijke organisaties verkozen op democratischen grondslag, met besturende en wetgevende bevoegdheid, behoudens hooger toezicht.

9. Nationale ontwapening.

§ 2. Verhouding van Kerk en Staat.

1. Losmaking van de financieele banden tusschen Staat en Kerkgenootschappen, na overleg met die genootschappen en met eerbiediging van verkregen rechten. In afwachting daarvan onbekrompen toepassing van art. 172 der Grondwet met inachtneming van een billijke verhouding tusschen de verschillende gezindten. 1)

2. Herziening van art. 171 der Grondwet in vrijzinnigen geest. 2)

§ 3. Rechtswezen.

1. Opheffing van alle wettelijke bepalingen, die de vrouw achterstellen bij den man.

2. Herziening van de wetboeken in den geest der vrijzinnig-democratische beginselen.

3. Invoering van administratieve rechtspraak voor die gevallen, waarin de administratie geen voldoende waarborg oplevert voor onpartijdige beslissingen.

4. Wettelijke regeling van den rechtstoestand der ambtenaren. Regeling der arbeidsvoorwaarden van personeel in overheidsdienst en daarmee gelijk te stellen diensten en bedrijven met premievrij invaliditeits- en ouderdomspensioen.

1) Art. 172 der Grondwet luidt: De traktementen, pensioenen en andere inkomsten van welken aard ook, thans door de onderscheidene godsdienstige gezindheden of derzelve leeraars genoten wordende, blijven aan dezelfde gezindheden verzekerd.

Aan de leeraars, welke tot nog toe uit 's Lands kas geen, of een niet toereikend traktement genieten, kan een traktement toegelegd of het bestaande vermeerderd worden.

2) Art. 171 der Grondwet luidt: Alle openbare godsdienst-oefening binnen gebouwen en besloten plaatsen wordt toegelaten, behoudens de noodige maatregelen ter verzekering der openbare orde en rust.

Onder dezelfde bepaling blijft de openbare godsdienst-oefening buiten de gebouwen en besloten plaatsen geoorloofd, waar zij thans naar de wetten en reglementen is toegelaten.

Regeling der arbeidsvoorwaarden in bestekken van voor overheidsrekening uit te voeren werken.

§ 4. Volkswelvaart.

1. Verhooging van het voortbrengend vermogen van het volk, in het bijzonder door het verleenen van steun op zoodanige wijze, dat de energie wordt geprikkeld en de voorwaarden worden geschapen voor alle bedrijven, ook de kleinste, mits economisch rationeel, om tot gezonde ontwikkeling te komen. Vermijding van iedere staatsbemoeiing, die zonder noodzaak het bedrijfsleven belemmert en krachtigen groei belet. Handhaving van het vrijhandelstelsel.

2. Ruime gelegenheid tot het verwerven van vakbekwaamheid en technische vaardigheid voor beide seksen.

3. Bevordering van een deugdelijk en algemeen werkend crediet-wezen, dat ook aan geschoolde vaklieden de kans opent op een zelfstandig bestaan.

4. Bevordering der coöperatie.

5. Overheidsexploïtatie van ondernemingen van algemeen belang met monopolistisch karakter.

6. Wettelijke bestrijding van de misbruiken van trusts en kartels, waar noodig zeggenschap der overheid over hun prijspolitiek.

§ 5. Landbouw.

1. Bevordering van het grondgebruik van den eigenaar, door:

a. de regeling der belastingen;

b. krachtige uitvoering der wet van 6 Mei 1921 (S. 711) op de onteigening tot het verhoogden van de opbrengst van gronden;

c. een wettelijke regeling, krachtens welke de ingevolge de sub b. gemelde wet onteigende gronden in eigendom worden overgedragen aan personen, die daarop een klein landbouwbedrijf willen stichten;

d. herziening der sub b. gemelde wet in dier voege, dat de schadeloosstelling worde bepaald naar de gebruikswaarde der onteigende gronden;

e. een wettelijke regeling der verstrekking van crediet ten behoeve van het klein-landbouwbedrijf, analoog aan de landarbeiderswet;

2. Herziening van de wettelijke regeling van het pachtcontract, onder invoering van voorschriften van dwingend recht, waardoor bereikt wordt, dat:

a. de pachter, onder gehoudenheid de waarde van het gepachte in stand te houden, verzekerd is van een volledig gebruiksrecht en een vrije cultuur;

b. de verpachter niet alle risico van het bedrijf voor rekening van den pachter kan laten;

c. de pachter, in bepaalde gevallen, recht heeft op vergoeding wegens door hem aangebrachte verbeteringen alsmede op schadevergoeding, ingeval van onredelijke pachttopzegging.

3. Erkenning van bestaande en, waar noodig, bevordering der instelling van pachtcommissies, waarin, onder rechterlijke leiding, eigenaar, pachter en arbeider zijn vertegenwoordigd, met bemiddelende, adviseerende en, in bij de wet te noemen gevallen, beslissende bevoegdheid.

4. Landbouwwakonderwijs in den meest uitgebreiden zin, daaronder begrepen het landbouwhuishoudonderwijs; bevordering door middel van het landbouwonderwijs van een juist inzicht in de beteekenis der coöperatie, zoo op het terrein van het credietwezen als op dat van de verwerking en den verkoop der producten (veilingwezen) en den aankoop der bedrijfsbenodigdheden.

5. Aanleg van nieuwe of verbetering van bestaande verkeerswegen in het belang van een goed en goedkoop vervoer van land- en tuinbouwproducten.

6. Uitbreiding van den voorlichtingsdienst ter bevordering van den uitvoer van land- en tuinbouwproducten.

7. Maatregelen tot voortdurende verbetering van den veestapel in zijn vollen omvang, alsmede van de akkerbouwgewassen.

8. Bebossching van overheidswege van daarvoor in aanmerking komende gronden.

9. Bevordering van afwatering en kanalisatie.

10. Oprichting van waterschappen.

11. Krachtige uitvoering der wet op de ruilverkaveling.

12. Uitbreiding van het begrip „landarbeider” in de landarbeiderswet.

13. Wettelijke regeling van de arbeidstoestanden in het landbouwbedrijf, met inachtneming van de bijzondere eischen van het bedrijf; wettelijke regeling der collectieve arbeids-overeenkomst.

14. Verbetering van de algemeene ontwikkelings- en levensvoorwaarden ten platten lande, mede teneinde den trek naar de steden tegen te gaan.

§ 6. Sociale Wetgeving.

1. Bevordering van overleg en samenwerking tusschen werknemer en werkgever, met inachtneming van de belangen van den verbruiker; medezeggenschap voor de arbeiders in de regeling der arbeidsvoorwaarden en in de organisatie van het bedrijf.

2. Uitbreiding der arbeidswetgeving tot huisindustrie, landbouw, scheepvaart en visscherij; verdere beperking van den arbeidsduur voor gevaarlijke of ongezonde bedrijven; uitbreiding der veiligheidswetgeving; uitbreiding van de regeling der collectieve arbeidsovereenkomsten; invoering van loonminima op den grondslag van het plaatselijk loonpeil in daarvoor in aanmerking komende bedrijven; bevordering van arbitrage en bemiddeling in arbeidsgeschillen en deelhebberschap der arbeiders in de bedrijven.

3. Premievrije ouderdomspensionneering, uiterlijk op 65-jarigen leeftijd tot een bedrag, dat een redelijk levensonderhoud waarborgt. Vereenvoudiging van de sociale verzekeringen door samenvoeging tot één verzekering met één enkele premie, die naar gelang der afzonderlijke risico's gedeeltelijk door werkgever en gedeeltelijk door werknemer wordt betaald met bijdrage van den Staat. Moederschapszorg en zuigelingenverzorging.

4. Staatstoezicht op verzekeringsmaatschappijen en andere collectieve kassen.

5. Omvangrijke zorg voor volksgezondheid; staatstoezicht op ziekenhuizen, op de opleiding van verpleegsters en verplegers en op de uitreiking der diploma's; krachtige bestrijding van den woningnood.

6. Bestrijding van alle woeker, mede door voorziening in de behoefte van volkscrediet; woekerwet.

7. Bestrijding van vervalschingen van waren; bestrijding van drankmisbruik.

8. Bescherming van natuurschoon.

9. Verbetering en uitbreiding der wettelijke bepalingen tot bescherming van dieren.

§ 7. Onderwijs.

1. Gelegenheid voor ieder om het onderwijs te ontvangen, hetwelk voor de ontwikkeling van zijn aanleg, in verband met het gekozen beroep, noodig is, onafhankelijk van de geldelijke draagkracht der ouders of verzorgers.

2. Uitoefening naast en in samenwerking met het Rijks-schooltoezicht van een plaatselijk toezicht door schoolraden, voor elke school te kiezen door de ouders der leerlingen. Vorming van gemeentelijke of districtsorganen uit afgevaardigden dezer raden.

3. Wettelijke regeling van het geneeskundig toezicht op alle scholen, in verband met maatregelen ter behartiging van de gezondheidsbelangen en de lichamelijke opvoeding der jeugd.

4. Uitbreiding van den verplichten leertijd tot acht jaren met opheffing van de verloven tot arbeid, gevolgd door een verplicht voortgezet of herhalingsonderwijs van tenminste drie jaren dat rekening houdt met plaatselijke omstandigheden en het beroep der leerlingen en dat zooveel mogelijk overdag wordt gegeven; invoering van leerplicht voor het buitengewoon onderwijs, waaronder begrepen het onderwijs aan schippers- en kramerskinderen; invoering van het huishoudonderwijs als verplicht leervak voor meisjes.

5. Evenredige schoolgeldheffing op alle onderwijsinrichtingen met vrijstelling van onvermogenden.

6. Mogelijkheid en gelegenheid voor kinderen met bijzonderen aanleg van on- en minvermogende ouders om voortgezet-, middelbaar- of hooger onderwijs te ontvangen met geldelijken steun van overheidswege voor levensonderhoud en indien onvermijdelijk tegemoetkoming voor derving van voor het gezin onmisbaar loon, een en ander voor het vakonderwijs op bijzonder ruime schaal.

7. Regeling van opleiding en positie van allen, die bij het onderwijs werkzaam zijn, op zoodanige wijze, dat een goede vervulling van hun taak als eisch kan worden gesteld. Daarbij worde gewaakt tegen achterstelling van het platteland.

8. Bevordering van georganiseerd overleg tusschen overheid en vakverenigingen van onderwijzers en leeraren bij het ontwerpen van wettelijke regelingen of verordeningen op het onderwijs.

9. Medezeggenschap van het onderwijzend personeel op den gang der schoolzaken, bij alle takken van het onderwijs.

10. Wettelijke regeling van het voorbereidend onderwijs, met inachtneming van de belangen van het openbaar onderwijs.

11. Regeling van het onderwijs aan achterlijke kinderen, onderwijs en verpleging van geestelijk of lichamelijk abnormale kinderen.

12. Bevordering van het onderwijs aan en de ontwikkeling van volwassenen.

13. Bevordering, door middel van het onderwijs, van de vredesbeginselen met vermindering, vooral ook in de leerindelen, van alles, wat zweemt naar verheerlijking van militair geweld.

§ 8. Financiën.

1. Vereenvoudiging van het belastingstelsel.

2. Belasting naar het inkomen met ver doorgevoerd progressief tarief en hooger belasting van hen, die niet voor een huisgezin behoeven te zorgen.

3. Progressieve vermogensbelasting.

4. Buitengewone belasting van met geringe inspanning en risico verkregen groote inkomens- of vermogensvermeerdering.

5. Afschaffing of vermindering van accijnzen op de eerste levensbehoefden, belasting van artikelen van weelde.

6. Belasting van het vermogen in de doode hand.

7. Instandhouding als staatsvermogen van de door den Staat bij versterf verkregen baten.

§ 9. Orde en veiligheid.

1. Onafhankelijk van hetgeen internationaal gelijktijdig bereikbaar is, onverwijld afschaffing van al datgene, dat bestemd is voor oorlogsactie tegenover een vreemde staatsmacht; daartoe land- en zeemacht terug te brengen tot een politiemacht met eenvoudige bewapening.

2. Opheffing van de departementen van Oorlog en Marine. Indeling der politiemacht bij het departement van Binnenlandsche Zaken.

§ 10. Buitenlandsch Beleid.

1. Bestuur der buitenlandsche betrekkingen volgens het beginsel, dat de samenleving der volken slechts gebouwd kan zijn op recht, moraal en onderling vertrouwen; prijsgeven van elke gedachte om eenige, zij het defensieve, oorlogsdaad te ondernemen.

2. Medezeggenschap en medeverantwoordelijkheid der volksvertegenwoordiging ten aanzien van het buitenlandsch beleid op denzelfden voet als zij zich die ten aanzien van de binnenlandsche politiek verworven heeft. Bestrijding van iedere neiging van regeering en diplomatie tot noodeloze geheimhouding.

3. Goedkeuring door de volksvertegenwoordiging van alle verdragen met vreemde mogendheden, nietigheid van geheime verdragen, afspraken of daarmee gelijk staande handelingen.

4. Zoolang ons land de nationale ontwapening nog niet heeft doorgevoerd en punt 5, eerste alinea, nog niet is verwezenlijkt, sluiting van zooveel mogelijk verdragen, behelzende, dat de partijen, om welken reden ook, nimmer de wapenen tegen elkaar gebruiken zullen, tenzij eventueel als onderdeel van een rechtmatige Volkenbondsactie.

5. Krachtig streven naar democratiseren en algemeen maken van den Volkenbond en naar wijziging van zijn Handvest in zoodanigen zin, dat elke oorlogvoering als misdaad verboden zij.

Vervulling van Nederlands verplichtingen als lid van den Volkenbond.

6. Opheffing der beperking van de benoeming van diplomatieke ambtenaren tot enkele bevoorrechte kringen. Nauw verband tusschen het diplomatieke en consulaire corps.

7. Opvoeding van het volk tot grootere belangstelling in en kennis van internationale aangelegenheden en tot pacifistische beginselen; te dien einde aandrang bij de Regeering om geldelijken steun aan de vredesbeweging te geven en om beurzen voor studiereizen in het buitenland beschikbaar te stellen.

§ 11. Indië.

A. *Algemeene Beginselen.*

Als hoofdbeginsel staat voorop, dat de vertegenwoordiging van het Indische volk moet worden opgetrokken op den

grondslag van medezeggenschap van alle groepen, die daarvoor volgens haar ontwikkeling in aanmerking komen. Het streven van het bestuur zij er dus vóór alles op gericht deze ontwikkeling met alle kracht te bevorderen.

Zoolang en voorzoover de bredere lagen der Indische volken niet in staat zijn zich zelf door middel van een op democratischen grondslag gekozen vertegenwoordiging een eigen staats- en bestuursvorm te geven, belast Nederland zich op grond van de historische ontwikkeling voor zooveel noodig met de behartiging van de belangen van het Indische gemeenebest en vormt Indië een autonoom deel van het Koninkrijk der Nederlanden.

Het Bestuur stelt zich ten doel de rijkdommen van den bodem in het belang van de Indische bevolking zoo spoedig mogelijk tot ontginning te brengen. Het verzet zich daarbij tegen het optreden van particuliere exploitanten, die de behartiging van de Indische gemeenschapsbelangen ondergeschikt pogen te maken aan hun streven om winst te behalen. Tegen elke poging van de particuliere exploitanten en hunne organisaties om zeggenschap te verkrijgen over het bestuur, blijve dit zijn onafhankelijkheid nauwgezet handhaven.

De vrijzinnig-democratische beginselen vinden voor Indië toepassing naar de bijzondere eischen door het land gesteld.

B. In het bijzonder blijve het streven gericht op de verwezenlijking van de navolgende eischen:

1. De erkenning van Indië als zelfstandig autonoom deel van het Koninkrijk der Nederlanden brengt mede, dat van wetgevende en besturende macht, wat de inwendige aangelegenheden van het land betreft, het zwaartepunt in Indië zal komen te liggen. Deze evolutie moet door wetgevende en bestuursmaatregelen worden bevorderd.

2. Terwijl eenerzijds Indië als eenheidsstaat moet georganiseerd blijven, zal de natuurlijke ontwikkeling der onderdeelen tot zelfstandigheid en autonomie binnen den eenheidsstaat moeten worden bevorderd.

3. De regeling naar de inwendige aangelegenheden van Indië geschiede door daar te lande gevestigde overheidsorganen, onverminderd de bevoegdheid van de wetgevende macht in Nederland in hare hoedanigheid van wetgevende macht voor het gansche Koninkrijk, om de in Indië tot stand gebrachte wetten te toetsen aan het belang van het geheel.

4. Publiekrechtelijke bevoegdheden en verplichtingen behooren onafhankelijk te zijn van sekse, ras, landaard en godsdienst.

5. Het streven van Regeering en wetgever behoort gericht te zijn op de harmonische ontwikkeling van de verschillende deelen der bevolking in onderlinge saamenhoorigheid.

6. Voorzoover het met inachtneming van het peil der ontwikkeling practisch uitvoerbaar is, worden de ingezetenen, die Nederlandsch onderdaan zijn door toekenning van actief en passief kiesrecht geroepen tot medewerking aan wetgeving en bestuur.

7. De wetgevende macht worde uitgeoefend door de Regeering in gemeen overleg met het vertegenwoordigend lichaam, behoudens het vermelde toetsingsrecht.

8. Het vertegenwoordigend lichaam behoort het recht van initiatief te hebben, van amendement, van interpellatie en van enquête.

9. De landsbegrooting worde door de wetgevende macht van Indië vastgesteld. Geschillen daarbij rijzende tusschen Regeering en vertegenwoordigend lichaam worden beslist door de wetgevende macht in Nederland. Deze is tevens bevoegd, uit de wet voortvloeiende uitgaven, door het belang van het gansche Koninkrijk vereischt, op de landsbegrooting te brengen.

10. Het vertegenwoordigend lichaam behoort bevoegd te zijn om invloed uit te oefenen op het totstandkomen in Nederland van voor Indië uit te vaardigen of op Indië toepasselijke wetten.

11. De rechtsbedeeling geschiede van landswege in alle deelen van Indië en voor de geheele bevolking met gelijke waarborgen van rechtszekerheid voor allen.

Levenskrachtige rechtsinstellingen en rechtsregelen worden geëerbiedigd en gehandhaafd, voorzoover niet het algemeen landsbelang zich daartegen verzet.

12. De streken van Indië, die door een gelijk peil van ontwikkeling, gemeenschap van taal en belangen saamenhoorigheid en verkeersmogelijkheid daartoe aangewezen zijn, worden gevormd tot zelfstandige gebiedsdeelen, bevoegd om onder hooger toezicht hare inwendige aangelegenheden te regelen onder medewerking van de geheele bevolking.

13. Exorbitante rechten, cultuurdwang, poenale sanctie en heerendienst worden afgeschaft en het recht van vrije vereniging en vergadering erkend.

14. Het volks-, lager- en middelbaar onderwijs wordt zoodanig ontwikkeld dat er voor ieder gelegenheid zal zijn het onderwijs te ontvangen, hetwelk voor de ontwikkeling van zijn aanleg, in verband met het gekozen beroep, noodig is, onafhankelijk van de geldelijke draagkracht van ouders of verzorgers.

Om in de behoefte van onderwijzers in Indië zelf volledig te kunnen voorzien worde een voldoende aantal kweekscholen opgericht.

Ter voldoening aan de behoefte aan hooger onderwijs worde een volwaardige universiteit gesticht.

15. Bij de regeling van het bedrijfswezen worde gezorgd, dat de opbrengsten van Indië zooveel mogelijk aan de Indische gemeenschap ten goede komen.

16. De machtsmiddelen der overheid worden teruggebracht tot een politiemacht met bescheiden bewapening, onder prijsgeven van elk oogmerk en middel tot oorlogsactie.
